

MIROŚLAW GRUSIEWICZ
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Sprawozdanie z VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z cyklu „Konteksty kształcenia muzycznego”

W dniach 5–6 marca 2020 roku w murach Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi odbyła się VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „Konteksty Kształcenia Muzycznego”. Tegoroczny, zaproponowany przez organizatorów temat konferencji to *Edukacja muzyczna – indywidualna i zbiorowa*.

W ostatnich latach bywałem w Łodzi dość często, również i na konferencjach naukowych, ale gościem łódzkiej Akademii Muzycznej byłem w tym roku po wielu latach przerwy. I tu pierwsze zaskoczenie, obok starych secesyjnych murów uczelni wyrosło nowoczesne zaplecze, nowy kompleks sal wykładowych, audytoryjnych, kameralna sala koncertowa, studia nagrań, pracownie muzyczne, sale dokumentacji muzycznej, biblioteka, fonoteka. Ten ośrodek akademicki w ostatnich latach wzbogacił się też o nową salę koncertową, położoną przy budynku akademika studenckiego. Wspominam o tym, gdyż tego typu inwestycje, a dotyczą one większości akademii muzycznych, wielu szkół muzycznych I i II stopnia, tworzą współczesny, bardzo pozytywny kontekst kształcenia muzycznego. Zaplecze dla edukacji muzycznej, szerzej dla kultury muzycznej, w pierwszej dekadzie po wejściu do Unii Europejskiej w sposób radykalny zmieniło się w całej Polsce. Być może, a nawet na pewno są miejsca zaniedbane. Inwestycje w infrastrukturę powinny być permanentne, stale należy ją modernizować, ale w dniu dzisiejszym baza materiałowa w przestrzeni kultury muzycznej nie jest wiodącym problemem.

Konferencja w Łodzi pokazała również, iż problemem nie jest kadra osób zajmujących się edukacją muzyczną. W konferencji czynny udział wzięło ponad 40 osób i każda z nich (pomijam tu swoje skromne wystąpienie) zaprezentowała bardzo interesujący ogląd problemów i spraw, co w sumie dało paletę różnorodnych perspektyw. Tu ze szczególną uwagą wysłuchałem wystąpień młodych nauczycieli, pracowników nauki. I po raz kolejny utwierdziłem się w przekonaniu, że mamy w Polsce solidne zaplecze kadrowe. Wiele mądrych,

zaangażowanych osób zajmuje się edukacją muzyczną, zarówno jej praktyką, jak i na polu naukowym, bada, poszukuje lepszych rozwiązań, analizuje współczesną praktykę. Rodzi się pytanie: to dlaczego z praktyką edukacji muzycznej, ale i z praktyką naukową mamy w Polsce od lat kłopoty? W czym tkwią podstawowe problemy edukacji muzycznej w Polsce? Co należy zmienić, poprawić? Na te pytania poszukiwano odpowiedzi podczas dwudniowego spotkania w Łodzi.

Zakres tematyczny konferencji był rozległy i w programie trudno byłoby doszukać się jakiegoś nadrzędnego centrum, myśli, idei wiodącej – było ich kilka. Dwie odrębne przestrzenie z własnymi autonomicznymi kontekstami to oczywiście profesjonalna i powszechna edukacja muzyczna. Chociaż trzeba stwierdzić – co wyraźnie uwidoczniała konferencja – że choć systemowo i organizacyjnie są to dwa obce sobie światy, to już w warstwie problemów dydaktycznych, psychospołecznych uwarunkowań wiele mają cech wspólnych.

Silnie reprezentowany był nurt problemów ogólnych powszechnej edukacji muzycznej. Rozpoczął go piszący te słowa referatem o przemianach edukacyjnych na świecie i polskiej praktyce, o tym, jak bardzo w ostatnich latach oddaliliśmy się od standardów europejskich i światowych w postrzeganiu szkoły, jej miejsca i roli, w rozwiązaniach systemowych i praktycznych. Dr hab. Maciej Kołodziejski podjął problemy wczesnej edukacji muzycznej w szkole ogólnokształcącej. Dokonał on krytycznej analizy obecnej sytuacji oraz przedstawił swoje rekomendacje zmian. Dr hab. Grażyna Darlak przybliżyła nam walory muzykowania zespołowego. Dr Marcin Michalak, zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, omówił stan refleksji oraz badań w Polsce i na świecie nad – jak to ujął – popkulturową edukacją muzyczną, co w znacznym uproszczeniu można określić jako edukację opartą o muzykę ze sfery popkultury. Twórcy takich rozwiązań w centrum swoich zainteresowań lokują jazz, muzykę rockową oraz jej satelitarne nurty, takie jak rap, metal, punk, blues. Dr hab. Lidia Kataryńczuk-Mania zajęła się problemem działań terapeutycznych w edukacji opartych na muzyce. Dr hab. Małgorzata Suświłło podjęła się analizy dokonań naukowych, dorobku teoretycznego i dydaktycznego Marii Przychodzińskiej. Ujmowała go w kontekście pragmatyczności, praktyczności oraz silnie obecnego u Przychodzińskiej nurtu humanistycznych ideałów, wartości, edukacji estetycznej.

Kilka referatów dotyczyło bardziej szczegółowych spraw dydaktycznych, wybranych problemów, zagadnień. Dr hab. Elżbieta Aleksandrowicz zwróciła uwagę na elementy kreatywne i twórcze w metodyce Emila Jaques-Dalcroze'a. Dr hab. Alicja Kozłowska-Lewna porównała ze sobą dwie metody kształcenia muzycznego – Edwina Eliasa Gordona i Jeanne Bamberger. Wskazywała na wady i zalety obydwu w kształcenia słuchu, wrażliwości i innych kompetencji muzycznych. Dr Romualda Ławrowska zajęła się pedagogiką rytmu i ruchu, jej znaczeniem w kontekście potrzeb współczesnej młodzieży.

Podczas konferencji bardzo silnym nurtem rozważań było kształcenie w szkolnictwie muzycznym. Przedstawiając te zagadnienia, prelegenci opierali się przede wszystkim na własnych doświadczeniach, co w edukacji znacznie zindywidualizowanej, opartej na relacjach „mistrz – uczeń” jest niezmiernie ważne. Prof. dr hab. Antoni Wierziński skoncentrował się na kształceniu flecistów, ale wiele jego myśli i spostrzeżeń było uniwersalnych, generalnie dotyczyły kształcenia instrumentalistów, w tym bazował nie tylko na własnych doświadczeniach, ale podawał przykłady praktyk nauczycieli z innych krajów, a także porównywał

różne rozwiązania systemowe. Dwa wystąpienia, tj. prof. dr. hab. Ziemowita Wojtczaka, jak również dr. hab. Rafała Majznera i mgr Moniki Świostek, poświęcone były problemom doboru repertuaru w kształceniu zawodowym wokalistów. W tym panelu poruszane były również zagadnienia czytania nut a vista w przygotowaniu pianistów do różnorodnych wyzwań zawodowych – dr hab. Monika Gardoń-Preinl i dr hab. Grzegorz Mania, kształcenia instrumentalistów w kontekście umiejętności odczytywania kodów zapisu muzycznego – mgr Elżbieta Hoffman, improwizacji jako elemencie kształcenia muzyków różnych specjalności – dr Magdalena Owczarek, nauczania kompozycji w szkole muzycznej – dr Adam Porębski, koncertów uczniowskich w szkołach muzycznych I stopnia – dr Anna Pawelec, kształtowania indywidualności studentów na tanecznych zajęciach grupowych – mgr Agnieszka Łuczyńska. Mgr Zofia Dynak podzieliła się swoim doświadczeniem nauczyciela klasy fortepianu oraz fortepianu obowiązkowego w szkołach muzycznych I i II stopnia. W ramach tego wykładu mieliśmy też możliwość wysłuchać prezentacji uczniów, którzy z panią profesorem przyjechali do Łodzi, a byli to uczniowie z Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia im. Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu oraz z Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie. Dwa referaty dotyczyły egzaminowania, oceniania uczniów i ewaluacji zajęć indywidualnych realizowanych w szkołach muzycznych. Tymi problemami zajęli się mgr Ayham Hammour oraz dr Jakub Michał Hutek.

Odrębnym obszarem obecnym na konferencji była historia edukacji. Prelegenci przedstawiali wyniki swoich badań historycznych. Tym zagadnieniom poświęcili uwagę dr hab. Jarosław Domagała, mgr Danuta Pietraszewska oraz dr Katarzyna Pietroń. Obecnie spora grupa osób prowadzi badania historyczne dotyczące edukacji muzycznej. Jest to dziedzina dość chętnie penetrowana w ramach prac doktorskich i habilitacyjnych. Tego typu badania uznawane są za bezpieczne, trudno tu narazić się na niewłaściwą metodologię, źle dobrane narzędzia czy próbę badawczą. W zasadzie efekt pracy w całości zależy od włożonego wysiłku i determinacji osób, które się jej podjęły. W badaniach empirycznych problemem jest nie tylko metodologia, ale i logistyka. Często badacze stają wobec niechęci, nieufności, braku zainteresowania ze strony potencjalnych grup badawczych, ludzi kierujących instytucjami kultury i edukacji.

Na konferencji wyjątkowo dobitnie była reprezentowana problematyka psychologiczna. Spora grupa osób omawiała uwarunkowania psychologiczne edukacji muzycznej i szerzej wszelkiej działalności związanej z kulturą muzyczną. W ostatnich latach psychologia muzyki rozwinęła się w całej Polsce, w zasadzie w każdej uczelni o profilu humanistycznym i społecznym są osoby zajmujące się tymi zagadnieniami. Akademię Muzyczną w Łodzi reprezentowały dr Stella Kaczmarek i mgr Aleksandra Pawłowska, UMK z Torunia mgr Katarzyna Jaracz i dr n. med. Marcin Jaracz, Uniwersytet Śląski dr Maria Chełkowska-Zacharewicz. Do zagadnień psychodydaktycznych nawiązywała też dr hab. Ewa Kochanowska reprezentująca ATH z Bielska-Białej. Mieliśmy okazję wysłuchać niezmiernie ciekawych wystąpień opartych na badaniach empirycznych, w tym także poznać tajniki różnych warsztatów badawczych i ich wyniki. Mogliśmy dowiedzieć się o znaczeniu treningu mentalnego, ćwiczeń wyobraźniowych w nauce gry na instrumentach, jaką rolę odgrywa temperament w kształceniu artystycznym, na ile istotna jest kreatywność w wykonywaniu zawodów artystycznych, jak różne właściwości osobowościowe wpływają na kariery muzyczne oraz o uwarunkowaniach

psychologicznych pracy z dziećmi z upośledzeniami. Do tych ostatnich zagadnień nawiązywał też referat mgr Mileny Wiśniewskiej, która omawiała problemy edukacji muzycznej osób niewidomych.

Na konferencji nie zabrakło też głosu prawniczego. Dr hab. Grzegorz Mania pochylił się nad prawami twórców. Przedstawił stan prawny wybranych aspektów oraz zapoznał nas z akcją edukacyjną, w której uczestniczy, a która dotyczy problemu, jak uczyć w szkołach o prawie autorskim.

Niezmiernie pięknym i wzruszającym akcentem konferencji był koncert kameralny dwójki młodych pianistów, o których już wspominaliśmy, gdyż na sesjach plenarnych dzielili się oni swoim doświadczeniem pedagogicznym, swoimi przemyśleniami, spostrzeżeniami z codziennej pracy w szkołach muzycznych I i II stopnia, gdzie uczą młodych adeptów sztuki pianistycznej. Zofia Dynak, absolwentka wrocławskiej Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego oraz Ayham Hammour, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie (obecnie doktoranci Akademii Muzycznej w Łodzi), na cztery ręce zagrali Franza Schuberta *Fantazję f-moll* op. 103, Antonína Dvořáka kilka *Tańców słowiańskich* z op. 46 i 72 oraz Claude'a Debussy'ego *Małą suitę*. Może to i magia chwili i miejsca (ale i tę magię tworzą artyści), ale wykonania tych utworów wydały mi się najwspanialsze, z jakimi się spotkałem. Grę wyróżniała znakomita współpraca, zrozumienie, cyzelowanie niuansów i nieczęsto spotykana wirtuozeria w grze dwójki pianistów przy jednym instrumencie. Tu szczególne wrażenie zrobiło na mnie wykonanie fantazji Schuberta, gdzie ta jedność myśli, frazowania, gatunku dźwięku, przy narracji, w której każda modulacja miała swój sens i znaczenie, poruszyła mnie ogromnie. Płynność w grze, naturalność, rozplanowanie napięć, swobodne operowanie tempem rubato sprawiło, że utwór stał się na wskroś romantyczną balladą.

Łódzkie konferencje jako jedne z nielicznych w Polsce pozostały cyklicznymi imprezami, w których środowisko osób zajmujących się edukacją muzyczną może się spotkać, wymienić swoje zdania i opinie, gdzie można zapoznać się z prowadzonymi badaniami. Jest też modelowym rozwiązaniem organizacyjnym, gdzie wszystko przebiega tak, jak powinno. Konferencja obudowana jest patronatami honorowymi i medialnymi, komitetami honorowym, naukowym i organizacyjno-programowym. W obecną edycję zaangażowani byli studenci, stale był obecny i wspierał konferencję dziekan Wydziału Twórczości, Interpretacji, Edukacji i Produkcji Muzycznej dr hab. Marcin Wolniewski, był też z nami rektor Akademii Muzycznej prof. dr hab. Cezary Sanecki, który konferencję otworzył. Liczne grono osób przygotowało konferencję i przyczyniło się do jej sukcesu, niemniej osobą najważniejszą, która ten cykl wymyśliła, zainaugurowała i przez lata organizuje oraz prowadzi jest dr Ewa Kumik, prof. AM w Łodzi i to jej przede wszystkim należą się słowa uznania i podziękowania.